

Minęło już ponad 25 lat od upadku Bloku Wschodniego i przyjęcia przez kolejne kraje Europy Środkowej i Wschodniej (ESW) nowego systemu społeczno-gospodarczego i politycznego. Jego rezultatem były przekształcenia we wszystkich sektorach gospodarki oraz w życiu społecznym i kulturowym obywateli tych krajów. W czasie ostatniego ćwierćwiecza nastąpiła gruntowna transformacja sektora rolnictwa w regionie Europy Środkowej i Wschodniej (ESW), która wymaga zdiagnozowania i oceny. Stanowi to podstawowy cel projektu. Celem poznawczym jest zdiagnozowanie dotychczasowych procesów społecznych i gospodarczych w sektorze rolnictwa krajów tego regionu oraz rozpoznanie oczekiwanych przekształceń. W rezultacie możliwe będzie dokonanie ocen i porównań, opracowanie modeli przekształceń w zakresie najważniejszych elementów charakteryzujących gospodarkę rolną oraz wskazanie możliwych scenariuszy rozwoju sektora rolnictwa w perspektywie 2030 roku. Cel aplikacyjny, to dostarczenie praktycznej wiedzy, która będzie mogła być wykorzystana przez regionalne i krajowe instytucje kształtujące politykę rozwojową rolnictwa oraz budowa platformy współpracy integrującej naukowców badających strukturę przestrzenną rolnictwa z krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Można stwierdzić, że literatura omawiająca współczesny obraz rolnictwa w krajach naszego regionu jest bardzo bogatym źródłem informacji umożliwiającym wszechstronną analizę tematu proponowanego w tym projekcie. Jednakże należy wyraźnie podkreślić, że publikacje mają na ogół charakter szczegółowy i odnoszą się w swoim zakresie zazwyczaj tylko do wybranych zagadnień badawczych. Stosunkowo niewiele jest ujęć syntetycznych; brakuje prac odnoszących się całościowo do tej części Europy, dokumentujących i porównujących współczesne zmiany w sektorze rolnictwa według jednej metodologii oraz oceniających ich konsekwencje. Proponowane badanie i publikacja naukowa może wypełnić tę lukę. Projekt umożliwia włączenie się geografów reprezentujących ośrodki badawcze z różnych krajów Europy Środkowo-Wschodniej do wielodyscyplinarnej dyskusji naukowej na temat roli gospodarki rolnej i jej najbliższej przyszłości. Podjęty temat w swojej warstwie praktycznej będzie stanowił podstawę do innych, szczegółowych badań na ten temat, a uzyskane wyniki uzupełnią wiedzę przydatną dla przedstawicieli innych dyscyplin naukowych. Opracowania tekstowe, konferencje naukowe i inne formy upowszechniania wyników badań będą miały też znaczenie dla praktyków kształtujących politykę rolną. Bardzo ważne znaczenie będzie miało też budowanie na bazie projektu, platformy współpracy pomiędzy naukowcami z tego regionu zajmującymi się na co dzień problematyką wsi i rolnictwa.

Badanie obejmie swoim zasięgiem kraje Europy Środkowo-Wschodniej, które po okresie socjalizmu przyjęły „zachodni model cywilizacyjny”. Wybór tej części kontynentu wynika z dużej roli, jaką odgrywa w niej nasz kraj oraz z jej specyfiki i współczesnej historii, tj. pozostawania przez długi czas pod wpływem systemu socjalistycznego oraz obecnej przynależności do struktur gospodarczych Europy Zachodniej. Ma to niebagatelny wpływ na kształtowanie się współczesnych procesów gospodarczych oraz zachowań społecznych i kulturowych. Wśród badanych krajów będą: Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Czechy, Słowacja, Węgry, Bułgaria, Rumunia, Słowenia, Chorwacja. Tematyka studiów obejmie najważniejsze elementy struktury przestrzennej rolnictwa, tj.: rolnicze użytkowanie ziemi, struktura agrarna, ludność rolnicza, wyposażenie techniczne, struktura produkcji, typy gospodarstw rolnych, struktura otoczenia rolnictwa. W badaniach wykorzystana będzie również wiedza i doświadczenie zagranicznych naukowców-ekspertów (Węgry, Czechy, Rumunia) zaproszonych do współpracy w projekcie.

Logika postępowania badawczego przewiduje kilka etapów i kroków badawczych. Pierwszy etap będzie polegał na gromadzeniu literatury i innych materiałów źródłowych, na wyborze i dopracowaniu metod i narzędzi badawczych oraz na ujednoczeniu i przetworzeniu materiału statystycznego. Drugim zadaniem będzie analiza stanu gospodarki rolnej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Trzeci etap będzie polegał na rozpoznaniu oraz ocenie procesów społeczno-ekonomicznych i zjawisk w środowisku przyrodniczym oddziałujących na sektor rolnictwa w ESW i w poszczególnych krajach należących do tego regionu. Czwarty etap będzie polegał na konstruowaniu modeli przeobrażeń gospodarki rolnej w regionie i opracowaniu scenariuszy rozwoju rolnictwa w perspektywie 2030 roku. Ostatni etap podsumuje przeprowadzone badania i dostarczy różnych form upowszechnienia wyników projektu. W badaniach wykorzystane będą różnorodne techniki z zakresu analizy materiałów zastanych, statystyki i analiz przestrzennych oraz metody badań społecznych.